

Małe i średnie przedsiębiorstwa w Unii Europejskiej

- Prawie 99 proc. firm działających w Unii Europejskiej zalicza się do kategorii małych i średnich przedsiębiorstw (MSP), czyli zatrudniających do 250 pracowników.
- Tworzą one 2/3 ogółu miejsc pracy w UE.
- Wytwarzają one blisko 60% produktu krajowego brutto (PKB) całej UE.

Główne cele unijnej polityki wobec MSP

- W roku 1986 powstał pierwszy wspólnotowy program wspierania małych i średnich przedsiębiorstw. Jego celem były:
  - harmonizacja przepisów prawnych obowiązujących w różnych krajach UE,
  - zapewnienie uczciwej konkurencji,
  - uproszczenie systemów podatkowych,
  - wspieranie inwestycji i eksportu.
- W roku 1994 został przyjęty "Zintegrowany program na rzecz małych i średnich przedsiębiorstw", zaś obecnie realizowany jest „Wieloletni Program na rzecz Przedsiębiorstw i Przedsiębiorczości”, obejmujący lata 2001-2005.
- Wspólnotowa polityka wobec MSP została podporządkowana obowiązującej w Unii Europejskiej polityce konkurencji, która zabrania jakichkolwiek praktyk naruszających zasadę swobodnej konkurencji na rynku wewnętrznym UE; nadużywania przez przedsiębiorstwo pozycji monopolistycznej lub dominującej. Ograniczono także zakres przyznawanej przedsiębiorstwom pomocy publicznej w formie dotacji, ulg lub kredytów preferencyjnych.

- Na szczycie UE w Lizbonie w roku 2000 przyjęto **Europejską Kartę Małych Przedsiębiorstw**, która wytyczyła dziesięć głównych celów polityki Unii wobec małych i średnich przedsiębiorstw na następne lata:

cel 1 - wspieranie edukacji i szkoleń z zakresu przedsiębiorczości,

cel 2 - ułatwianie rejestracji firm,

cel 3 - uproszczenie regulacji prawnych,

cel 4 - rozwój kształcenia zawodowego i ustawicznego,

cel 5 - poprawa dostępności usług elektronicznych,

cel 6 - polepszenie funkcjonowania firm na jednolitym rynku UE,

cel 7 - uproszczenie systemu podatkowego i ułatwianie dostępu do źródeł finansowania,

cel 8 - wspieranie nowych technologii,

cel 9 - promocja zastosowań e-biznesu (prowadzenie działalności gospodarczej za pomocą technik informatycznych) i nowoczesnych systemów wspierania firm,

cel 10 - lepsza reprezentacja interesów przedsiębiorców na szczeblu krajowym i unijnym.

- W przedstawionym przez Komisję Europejską **Wieloletnim Programie na rzecz Przedsiębiorstw i Przedsiębiorczości na lata 2001-2005** wyznaczono następujące cele działań na szczeblu Wspólnoty i krajów członkowskich:

cel 1 - wspieranie konkurencyjności przedsiębiorstw,

cel 2 - rozwijanie badań i działań innowacyjnych oraz upowszechnianie technologii informatycznych,

cel 3 - promowanie przedsiębiorczości jako wartościowej umiejętności życiowej, zorientowanej na konsumenta i opartej na kulturze świadczenia usług,

cel 4 - upraszczanie administracyjnych i prawnych warunków działania biznesu,

cel 5 - poprawa dostępu małych i średnich przedsiębiorstw do źródeł finansowania,

cel 6 - koordynacja sieci wspierania biznesu, w szczególności polepszenie działania, współpracy i koordynacji ośrodków Euro Info.

Finansowanie rozwoju MSP w krajach UE

W poszczególnych krajach Unii Europejskiej występują znaczne różnice w finansowaniu działalności małych i średnich przedsiębiorstw:

- we **Francji** i **Hiszpanii** stosowane są liczne programy finansowego wsparcia MSP, natomiast np. w **Szwecji** preferowana jest polityka nieingerencji administracji w funkcjonowanie rynku,
- w **Hiszpanii** stosuje się przeszło trzydzieści różnych narzędzi wsparcia MSP. Skala udzielanej firmom pomocy finansowej w formie bezzwrotnej albo kredytów o zerowym lub preferencyjnym oprocentowaniu sięga 50 proc. całkowitej wartości inwestycji,
- w **Holandii** działa rozbudowany system rządowych gwarancji kredytowych,
- w **Niemczech** mały biznes w większym stopniu jest finansowany z kredytów komercyjnych. Ustawodawstwo niemieckie nie przewiduje wspierania MSP w takim zakresie, jak np. we Francji czy krajach śródziemnomorskich. Polityka państwa koncentruje się na wspieraniu innowacyjności i podnoszenia poziomu kwalifikacji w przedsiębiorstwach we wschodnich landach (obszar b. NRD), jednak bezpośrednio wsparcie z budżetu nie jest duże. W finansowaniu projektów wspomagających nowe przedsiębiorstwa istotną rolę odgrywa w Niemczech kapitał prywatny, zwłaszcza szybko rozwijające się fundusze typu venture capital (fundusze ryzyka kapitałowego). Pod względem finansowania przedsięwzięć gospodarczych przez takie fundusze Niemcy zajmują pierwsze miejsce w Europie.
- w **Belgii** i **Portugalii** istnieje tendencja do finansowania inwestycji własnym kapitałem,
- w **Grecji** polityka wspierania regionów mniej rozwiniętych oraz tworzenia nowych miejsc pracy realizowana jest w szczególności poprzez dopłaty do nowo zakładanych firm, a rozpoczynające działalność małe przedsiębiorstwo może uzyskać dofinansowanie sięgające 160 tys. Euro

Głównym instrumentem wsparcia finansowego małych firm w UE są pożyczki udzielane przez **Europejski Bank Inwestycyjny**, który finansuje 1/3 udzielanych w Unii kredytów o wartości 8,3 mld euro. Z pożyczek tych korzysta ponad 49 tys. przedsiębiorstw, w przytłaczającej większości zatrudniających mniej niż 50 pracowników.

Podatkowe instrumenty wspierania MSP w krajach UE

W wielu państwach Unii Europejskiej polityka podatkowa wykorzystywana jest jako instrument wspierania rozwoju przedsiębiorczości. Najczęściej stosowanym rozwiązaniem są preferencyjne stawki podatkowe i ulgi dla małych i najmniejszych firm:

- w **Niemczech** jednoosobowe przedsiębiorstwa osiągające roczny zysk poniżej 245 tys. euro korzystają z obniżonej stawki podatku dochodowego. W stosunku do małych przedsiębiorców o rocznym obrocie poniżej 50 tys. euro stosowane jest też korzystniejsze opodatkowanie VAT. Szacuje się, że w wyniku realizowanej obecnie w Niemczech reformy podatkowej obciążenia małych i średnich firm zmniejszą się w sumie o niemal 9 mld euro po roku 2005, a zaoszczędzona w ten sposób kwota ma umożliwić przedsiębiorcom zwiększenie wydatków na badania, rozwój i tworzenie nowych miejsc pracy,
- w **Hiszpanii** małe przedsiębiorstwa korzystają ze zredukowanej, 30% stawki podatku dochodowego (stawka podstawowa od osób prawnych wynosi 35 proc),
- w **Irlandii** niższa stawka podatku dochodowego od osób prawnych obejmuje firmy o rocznym dochodzie poniżej 63 tys. euro, zaś małe przedsiębiorstwa o rocznym obrocie poniżej 40 tys. euro zwolnione są z podatku VAT,
- w **Wielkiej Brytanii** przedsiębiorstwa o rocznym dochodzie poniżej 52 tys. funtów (równowartość niespełna 80 tys. euro) są zwolnione z rejestracji dla potrzeb podatku VAT, zaś firmy o dochodzie poniżej 10 tys. funtów (ok. 15 tys. euro) płacą tylko 10% podatek dochodowy,
- w **Belgii** przedsiębiorstwo może uzyskać odliczenie od podatku określonej kwoty wydatkowanej na inwestycje. Można tam także uzyskać zwolnienie od podatku z tytułu kupna nieruchomości na okres od 3 do 5 lat - w zależności od rodzaju inwestycji i liczby stworzonych miejsc pracy,
- we **Francji** dwuletnie zwolnienie z podatku od nieruchomości przyznawane jest firmom decydującym się inwestować na tzw. obszarach upośledzonych pod względem geograficznym, gospodarczym lub społecznym. Instrumentem pobudzającym wzrost zatrudnienia jest przyznawany tzw. kredyt podatkowy w wysokości 1524 euro za każde nowe miejsce pracy.

Upraszczenie procedur administracyjnych obowiązujących MSP w UE

Obowiązki administracyjne są znacznie większym ciężarem dla małych przedsiębiorstw niż dla dużych firm, w których sprawozdawczością i finansami zajmuje się wyspecjalizowany personel. W Niemczech obliczono, że w dużych przedsiębiorstwach średnie obciążenie jednego miejsca pracy wynikające z obowiązków administracyjnych wynosi 153 euro rocznie, natomiast w małych przedsiębiorstwach te same koszty w przeliczeniu na jednego pracownika rosną aż dwudziestokrotnie.

Najczęściej stosowane rozwiązania:

- wprowadzanie elektronicznego przekazu danych. Internet stosowany jest stosunkowo szeroko w obsłudze **francuskich** MSP, a także w **Niemczech**, gdzie wdrażany jest specjalny program Media Komm. Jego celem jest zlikwidowanie czynności biurokratycznych w takich dziedzinach jak tworzenie przedsiębiorstw, kontrakty budowlane, zamówienia publiczne czy rynek pracy. Informatyzacja niemieckich przedsiębiorstw umożliwia również udzielanie pomocy prawnej on-line,
- w **Wielkiej Brytanii** w celu popularyzacji elektronicznego przekazu danych zmniejszono podatek o 50 funtów tym firmom, które przesyłają formularze podatkowe przez internet. Podjęto też próbę zastosowania uproszczonej procedury podatkowej w stosunku do małych przedsiębiorstw wykazujących roczny obrót poniżej 100 tys. funtów. Zostały one zwolnione z obowiązku prowadzenia szczegółowej rachunkowości dla potrzeb VAT, a w zamian za to wprowadzono dla nich zryczałtowany podatek VAT jako stały procent obrotu podlegającego opodatkowaniu,
- w **Danii**, w wyniku uproszczenia procedur administracyjnych czas potrzebny na rozpoczęcie działalności gospodarczej skrócił się z 11 do 8 dni,
- w **Portugalii** cała procedura zakładania przedsiębiorstwa dokonywana jest w jednym miejscu, w tzw. centrum formalności przedsiębiorcy (na terenie Portugalii działa 6 takich ośrodków). Jeszcze bardziej uproszczono obowiązki właścicieli portugalskich firm jednoosobowych. Rozpoczęcie działalności gospodarczej wymaga jedynie zarejestrowania firmy w urzędzie finansowym i uzyskania numeru identyfikacji podatkowej NIP.

Zasady korzystania przez przedsiębiorców z pomocy publicznej w UE

Traktat o Wspólnocie Europejskiej zabrania władzom państwowym, regionalnym i lokalnym subwencjonowania przedsiębiorców, bo stwarzałoby to przywileje dla niektórych firm lub branż, a tym samym naruszałoby zasadę równości konkurencji.

Jednak od generalnego zakazu udzielania przedsiębiorcom pomocy publicznej dopuszczalne są odstępstwa w trzech przypadkach:

1) zakaz nie dotyczy pomocy regionalnej dla najuboższych regionów Wspólnoty.

Firmom z regionów, w których produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca jest niższy od 75% średniej dla całej UE, przysługuje pomoc na inwestycje do maksymalnej wysokości 35% wartości początkowej inwestycji, a w przypadku firm małych i średnich - do 45%. Pomoc może być wykorzystana na pobudzanie rozwoju firm i tworzenie nowych miejsc pracy,

2) dopuszcza się dofinansowanie niektórych wyznaczonych przez Wspólnotę celów.

Dotyczą one np.: ochrony środowiska, zwiększenia zatrudnienia, rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, prowadzenia prac badawczo-rozwojowych i szkoleń, a także ratowania i restrukturyzacji przedsiębiorstw zagrożonych upadłością.

Dotacje te obwarowane są jednak szczegółowymi warunkami - pomoc na ratowanie przedsiębiorstw może być udzielana jedynie w formie gwarancji pożyczki lub komercyjnie oprocentowanej pożyczki i tylko w wysokości niezbędnej do ratowania firmy.

3) dopuszcza się pomoc sektorową dla konkretnych branż zaliczanych do tzw. sektorów wrażliwych.

Należą do nich przemysł włókien sztucznych, motoryzacyjny, stoczniowy, stalowy, a także transport.

Także i tutaj, sformułowane zostały szczegółowe warunki pomocy przedsiębiorcom, np. pomoc dla przemysłu motoryzacyjnego, hutniczego i włókien sztucznych musi być powiązana ze zmniejszeniem potencjału produkcyjnego i powinna być przeznaczona na prace badawczo-rozwojowe oraz ochronę środowiska.

Metody wspierania MSP w Unii Europejskiej w biedniejszych regionach

Jednym ze strategicznych celów Unii Europejskiej jest zmniejszanie dysproporcji między bogatymi a mniej zamożnymi krajami członkowskimi. Służy temu polityka regionalna, realizowana głównie za pomocą funduszy strukturalnych, na które w latach 2000-2006 wydzielono w budżecie UE ponad 200 miliardów euro.

Kilkanaście procent wydatków z tych funduszy skierowano na wspieranie MSP w regionach o najniższym poziomie rozwoju lub szczególnie zagrożonych bezrobociem.

Zgodnie z obowiązującymi w UE zasadami unijna pomoc stanowi jedynie uzupełnienie działań podejmowanych na szczeblu poszczególnych państw i regionów (średni poziom dofinansowania z budżetu Wspólnoty sięga 45%). Wybór najwłaściwszych form wsparcia przedsiębiorczości zależy od decyzji zainteresowanych państw, np.:

- w **Grecji** stosowana jest polityka dopłat do nowo zakładanych firm, które tworzą miejsca pracy,
- we **Włoszech**, gdzie w słabych ekonomicznie regionach poważnym problemem jest wysokie bezrobocie, pracodawca zatrudniający bezrobotnego może otrzymać ze specjalnego funduszu dotację sięgającą połowy jego miesięcznego wynagrodzenia,
- we **Francji** przedsiębiorstwa, które zdecydują się inwestować na tzw. obszarach upośledzonych, mogą korzystać z dwuletniego zwolnienia z podatku od nieruchomości, natomiast przedsiębiorcy, którzy zdecydują się przenieść swą działalność na prowincję, mogą otrzymać premię sięgającą 3.800 euro za każde utworzone w ten sposób miejsce pracy. Specjalne premie przysługują także firmom działającym przez co najmniej 12 miesięcy w strefach uznanych przez władze regionu za priorytetowe,

Wspieranie działalności eksportowej MSP w Unii Europejskiej

Przedsiębiorcy europejscy w swojej działalności eksportowej mogą liczyć nie tylko na poparcie ze strony własnych państw, ale także na wsparcie ze strony organów UE.

Komisję Europejską może podejmować działania na wniosek państw członkowskich oraz na podstawie skargi przedsiębiorstw w celu usuwania przeszkód stwarzanych przedsiębiorcom europejskim na rynkach państw trzecich.

Unia Europejska stara się także zapewnić małym i średnim przedsiębiorcom dostęp do amerykańskich rynków. Służy temu m. in. specjalny program TASBI (Trans-Atlantic Small Business Initiative), którego celem jest inicjowanie współpracy między przedsiębiorstwami europejskimi i ich partnerami w Stanach Zjednoczonych. Podobny charakter ma współpraca z Kanadą w ramach inicjatywy ECTI.

Niezależnie od działań podejmowanych na szczeblu Wspólnoty, poszczególne kraje członkowskie posiadają własne instrumenty i programy wspierania eksportu, np.:

- w **Belgii** przedsiębiorstwa zatrudniające od 3 do 100 pracowników mogą otrzymać państwową dotację do pensji osób zajmujących się promocją eksportu, a także badaniami i opracowaniem nowych produktów,
- we **Francji** wspieraniu eksportu służą tzw. umowy państwo-region, finansowane w 50 procentach przez państwo i w 50 procentach przez regiony. Pomocy udziela się małym przedsiębiorstwom podejmującym działalność eksportową, a jej celem jest zatrudnianie personelu odpowiedzialnego za eksport oraz wsparcie w postaci doradztwa,
- w **Austrii** państwowy program wspierania eksportu obejmuje m. in. organizowanie doradztwa strategicznego i tworzenie instytucji wspierających eksport (wyszukiwanie partnerów, świadczenie usług analitycznych). Działa tu także program zachęcający MSP do wykupywania udziałów w przedsiębiorstwach inwestujących w Europejskim Obszarze Gospodarczym - finansowanie obejmuje ryzyko gospodarcze i do 80% gwarancji uzyskanego kredytu. Na gwarancje eksportowe mogą także liczyć MSP wchodzące na nowe rynki poza UE.